

Bidrag til Christian II's og Frederik I's Historie.

I.

Forordningen af 3. august 1523.

AF

JOHAN HVIDTFELDT

Kristian II's regering var først og fremmest en borgerregering, hvis politik gik ud paa at gennemføre den stærke kongemagt. Derfor maatte de privilegerede stænders magt knækkes, og borgerne gøres til samfundets ledende klasse. Men ikke blot borgerstanden og byerne, ogsaa bønderne vilde man hjælpe. Skarpest kommer dette frem i landloven, især i den berømte paragraf, der delvis ophævede vornedskabet: det blev i fremtiden forbudt at sælge bønderne, og hvis deres herskab behandlede dem uredeligt og gjorde dem ulov og uret, maatte de flytte af det gods, de paaboede, og ind paa andet gods, ligesom bønderne i Skaane, Fyn og Jylland hidtil havde gjort¹.

Men snart hærgede revolutionens uvejr det danske folk. Adelsreaktionens ledende mænd gennemførte — mod en stor del af deres standsfællers vilje — Frederik I's valg til dansk konge, medens Kristian II og de ledende mænd i hans regering maatte flygte. I Frederik I's haandfæstning blev det derefter

¹ Kolderup-Rosenvinge: Gamle danske love. IV 54 f.; denne bestemmelse gik fra konceptet nogenlunde uforandret over i den endelige lov (om det eneste bevarede eksemplar af denne se »Scandia» 1934 p. 160 ff.); i stedet for det meningsløse Sjælland hos Kolderup-Rosenvinge p. 55 linie 5 fra oven (efter Uldall 255. 4.) skal selvfølgelig læses Jylland, hvilket ogsaa findes baade hos Resen og i lovens endelige form.

fastslaaet, at Kristian II's love skulde være døde og magtesløse¹; men uroen i landet var for stor til, at man straks turde indføre hele den gamle tingenes tilstand igen, og i løbet af 1523 blev der udstedt forskellige forordninger til absolut gavn for bondestanden. En af de første og mest interessante af disse er forordningen af 3/8 1523, som forbød adelen at dele de bønder til stavns, som efter Kristian II's ovenfornævnte lov havde opsagt deres gaarde, betalt deres forlov og var flyttet til andre godser.

Brevet lyder saaledes²:

Breff till Selandis lantzting.

Vii Frederick etc. gior alle vittherligt, att for oss er berett, at then tid hogboren første konning Christiern haffde giord oc skicket ten ny log oc ordinancier her i riigett, vor her mange bønder vtii Sieland, som vpsagde theris gorde tiill laghe tiidt oc gaffve theris herskab theris forloff effther forneffnte ordinantzens lydelse, oc nv ther offuer delis oc nodes tiill staffn aff same theris herskab, som theris forlog haffue vptaget. Tha effther vort elskelige Danmarcks riigens raads raadt, som her nv tilstede ær, viille vii ycke tilstedhe, at saadan forfolling eller delemaall schall thennem offuergaa, som saa ær skildt fran theris herskab, som forneffnt stor, oc theris forlog gifluet haffuer, dog met saa skiell, ath hver mand værer sin husbunt hörig oc lydug oc gifuer hannem, hues han er hannem pligtug met rette. Fforbiudendes alle, ehvo the helst ære eller være kunde, thennem her emodt dele eller diele lade,

¹ Aarsberetninger fra det kongelige geheimearchiv II 78.

² Trykt i «oversættelse» af Johannes Steenstrup Hist. Tidsskr. 5 R. VI 441 f., hvor der dog er et par fejllæsninger og udeladelser; blandt andet er der p. 441 linie 1 fra neden læst have i stedet for gaffue, hvilket p. 442 linie 1 fra oven har nødvendiggjort indsættelsen af betalt, i samme linie skal læses deroffuer i stedet for derefter; mærkeligst er det dog, at relatorangivelsen ikke er medtaget; sammenlign ogsaa Allen: De tre nordiske rigers historie IV 2. afd. 66 f. Brevet findes i et hefte (Danske kanc. Kopier og koncepter til missiver, anordninger og kundgørelser for alle lande 1523 27/5—28/9), som utvivlsomt er en slags registrant, og som indeholder en række breve, der omfatter tiden fra 27. maj til 28. september; samtidig med den er der i cancelliet ogsaa ført en anden registrant, kun indeholdende breve fra før kroningen, denne er dog nu tabt, men en afskrift deraf findes i den saakaldte registrant III og er herefter udgivet af Erslev og Møllerup i deres udgave af Frederik den førstes danske registranter; (se nærmere indledningen p. III).

platze eller i noget maade vforrette, indtiile saa lenghe then sag ythermere kommer for oss oc vort elskelige Danmarcks riigens raadt, Giffuet i vor kiobstadh Roskildt mangdag nest effther sancti Pethers dag advincula, aar etc. mdxxiii. Vnder vortt signet.

Relator Danmarcks riigens radt.

Der vil være grund til nærmere at undersøge dette brev og belyse dets opstaaen for derigennem at forstaa den politik, man har ført, og blive klar over, hvem der har været ledende i den.

Formaalet med forordningen kan der ingen tvivl være om, det har været at berolige den underklasse, som Kristian II og hans regering vilde hjælpe og havde hjulpet gennem sine love. Bestemmelsen var rettet mod den klasse, der havde ført revolutionen igennem: adelen. Hvem har da været den drivende kraft ved udstedelsen? Betragter man de politiske forhold: paa den ene side den magtsyge adelige reaktion, som stejlt holdt paa sine rettigheder, især over for bønderne, og paa den anden side den kloge konge, hvis politik først og fremmest gik ud paa at holde denne adel i ave, skulde man paa forhaand mene, at det var kongen; de forfattere, der tidligere har behandlet spørgsmaalet, har ogsaa været af den mening¹. Der er imidlertid det ejendommelige ved brevet, at der som relator er angivet Danmarks rigens raad, medens det ellers almindeligvis er en enkelt eller enkelte mænd, som er relatorer.

For at forstaa betydningen af denne relatorangivelse vil det være nødvendigt nærmere at undersøge hele dette begreb, idet dog kun forholdene paa Frederik I's tid tages i betragtning.

Relatorangivelsen findes altid under selve brevet og er i de fleste tilfælde skrevet med en anden haand end dette; som oftest synes den at være tilføjet af kansleren selv, men er dog jævnlig skrevet af den sekretær, der har udfærdiget brevet, saaledes tit af den højt betroede Jesper Brochmand; dette skyldes dog sikkert de ejendommelige arbejdsforhold, Danske kancelli havde

¹ Efter at denne artikel var skrevet, er jeg blevet opmærksom paa, at Erik Arup i sin Danmarkshistorie II 414 f., om end ad andre veje, er naaet til anskuelser, som i det væsentligste falder sammen med de her hævdede.

under Frederik I, hvor nogle af sekretærerne i mange tilfælde var hos kongen paa Gottorp, medens andre var i Danmark¹.

Ofte angiver relationen, at kongen personlig har givet kansleren eller kancelliet sin ordre, maaske endda dikteret brevet, dette udtrykkes ved »dominus rex per se«, »ad mandatum domini regis proprium«, »relator dominus rex per se« eller lignende, hvortil svarer, at man undertiden ser et saadant brev omtalt som skrevet »af kongens mund«, saaledes hedder det i et af Hans Tolders regnskaber om noget vin, hvoraf der ikke skulde svares cise, »som mester Anders Glob skrev hid til os af min herres mund«². En anden relationsform er det simple »relator N. N.« eller »ad relationem N. N.«; tit anføres endog flere relatorer.

Efter registranterne at dømme er relationsangivelsen meget almindeligere i Frederik I's tid end i Kristian II's; af 233 breve i Kristian II's registrant findes der relatorangivelse ved de 23, men ved de 112 breve i Frederik I's danske registranter fra $27/3$ 1523 til $20/3$ 1524 er der relatorangivelse ved de 71. Men registranterne er et meget daarligt materiale, da de kun omfatter en mindre del af de aabne kongebreve, som faktisk er blevet udstedt. I Esge Billes arkiv findes der saaledes 37 aabne breve fra 1523 til 1533, og heraf er kun de tre registrerede³. Trods det har registranterne en særlig stor betydning for studiet af relationsbegrebet, idet de netop giver de smaa notitser, som kaster lys over problemet, men som i de fleste tilfælde er udeladt i selve brevet⁴.

Brevene inddeles som bekendt i »aabne« og »lukkede« breve eller missiver; ved de sidste, der i reglen behandler saadanne

¹ Se herom nærmere A. Heise i Hist. Tidsskr. 5. R. II 172 ff.

² I pakken: Toldregnskaber fra Aalborg og Rødby 1518—22, regnskabet for 1517 p. 10; et lignende udtryk findes i det note 3 omtalte hefte fol. 16b.

³ Esge Billes privatarkiv paa papir, pakke VII, de tre registrerede breve findes: Norske rigsregistranter I 27 f. (1531 $16/8$, $19/8$) og 42 (1533 $19/2$).

⁴ Se for eksempel brevet af 1523 $15/7$ til Ove Bille (Frederik I's danske registranter p. 12), hvor der efter relationen findes en længere oplysning om, naar befalingen er givet, for hvem brevet er læst o. s. v.; denne tilføjelse mangler dog i den afskrift af brevet, der findes i Ny kgl. saml. 1301 e fol.

forhold som forsendelse af fetalje, nathold og lignende, er der yderst sjældent nogen relator, man har ikke anset dem for betydningsfulde nok til, at det kunde have interesse at faa oplyst, hvem relatoren har været.

Men hvad vil nu relator sige? Forskellige forskere har undersøgt problemet. V. A. Secher har paavist, at der ikke dermed kan menes den, der har refereret sagen for kongen, da man undertiden finder en relatorangivelse som »relator dominus rex per se«, og hævder derfor, at det maa betyde den, der har overbragt udstedelsesordren til kancelliet fra kongen¹. At denne forklaring ikke altid holder stik, har William Christensen senere paavist².

Naar man ikke er kommet til en afgørende forklaring, skyldes det sikkert, at man er gaaet ud fra, at det i alle tilfælde var kongen, der skulde give ordre til kancelliets udstedelse af et brev. I hvert fald efter 1523 synes forholdet at have været det, at ogsaa de højere rigsembedsmænd, kancellisekretærer, hele rigsraadet eller enkelte rigsraader kunde foranledige et kongeligt brev udstedt af kancelliet.

Med hensyn til missiverne synes det i en mængde tilfælde naturligt, at det forholder sig saaledes; det vilde være meningsløst, hvis kongen selv skulde give ordrer om de mindste detaljer i den daglige administration. Den 27. marts 1525 skriver Jesper Brochmand et brev til kansleren, hvor han beder denne om at »forskrive holdene, hvilke som skulde holde vor naadigste herre i Odense . . .«, og paa en til samme brev hørende seddel: » . . . mester Knud Henriksen gav befaling i Segeberg, at Johan Bjørnsen skulde holde min herre første nat i Odense og Esge Bille anden nat, og fik de skrivelse derom og ingen anden«. Det er dog ikke rigtig billigt, at Johan Bjørnsen skal holde baade i Odense og Middelfart, » . . . thi maa I vide at rette eder her efter udi brevene . . .«. I et koncept til et brev til Mogens Gøye og Johan Friis hedder det, at der er stor trang til øxne, lam, høns og æg til kongens behov til denne herredag, » . . . ved jeg ikke nogle og

¹ Meddelelser fra det kongelige gehejmearkiv og det dermed forenede kongerigets arkiv I 68.

² Will. Christensen: Dansk statsforvaltning i det 15. aarhundrede 121.

bedre raad, end at det forskrives til alle bispens her udi Sjælland hans provster og embedsmænd, at de bestiller baade for penge og i andre maader af præster og bønder . . . da vil Iver Krabbe og jeg finde raad til at faa det hid og skrive dem til igen . . .¹. I disse breve er der overhovedet ikke omtalt nogen ordre fra kongen; kancelliet maa have haft magtfuldkommenhed til paa egen haand at ordne disse forhold. Naar Peder Lykke i 1531 skriver til kansleren Klaus Gjordsen: » . . . har det danske kancelli skrevet mig til, at jeg skal fly eder en god plads paa Nyborg, som I maa have eders værelse udi i denne herredag . . .², er der sikkert ogsaa tale om et brev udstedt i kongens navn af kancelliet.

Statsretligt har det selvfølgelig mindre betydning, at kancelliet paa egen haand kunde ordne disse daglige smaalforretninger. Principiel interesse faar spørgsmaalet, naar det drejer sig om de aabne breve³, der ordnede lensspørgsmaal, stiftede ny lov og ret, kort sagt var udtryk for den virkelige kongelige myndighed.

Men ogsaa med hensyn til de aabne breve synes det, at andre end kongen kunde give ordre til udstedelsen. Saaledes er Ejler Eriksens livsbrev paa Toreby birk af $\frac{3}{10}$ 1523 udstedt: »Ex commissione dni. Tychonis Krabbe, in absentia regis, og sagde han, at han vilde det bestaa for vor naadigste Herre, og hvis hans Naade ikke er tilfreds dermed, vil han stande ham til Rette derfor⁴. Et brev af $\frac{12}{7}$ 1531 til Norge er udstedt »de commissione consiliariorum Daciae et Norvegiae⁵. Børge Jensens skødebrev af $\frac{1}{8}$ 1526 paa to gaarde af Niels Brahes gods er udstedt: »Ex commissione literaria dni. Tuconis Krabbe, marschalci⁶.

¹ Danske kanc. B I 1b. Breve fra kongen til kancelliet . . . III 1. Diverse [1481—1571 C] ad 47 l.

² Indkomne breve til Danske kanc. 1531 $\frac{23}{9}$.

³ I undersøgelsen er ikke inddraget de saakaldte rigens kanslers breve (forfølgingsbreve, laasebreve osv.), som udstedtes i kongens navn af rigens kansler, men uden at kongen havde det mindste med dem at gøre. Om disse se nærmere: Videnskabernes selskabs skrifter (historisk og filosofisk afdeling) 5. R. I 95 ff.

⁴ Frederik I's danske registranter 23.

⁵ Norske rigsregistranter I 25.

⁶ Frederik I's danske registranter 106.

Betingelsen for et kongebrevs gyldighed var forseglingen, og enhver, der havde et af de kongelige segl i hænde, kunde udstede et retsgyldigt brev; disse segl opbevarede altid af kancelliets embedsmænd; kun de kunde altsaa udfærdige kongelige breve, og ønskede en af de kongelige embedsmænd som marsken og hofmesteren eller rigsraadet et brev udstedt, maatte de befale en sekretær at gøre det; blev en rigsraadskommission udsendt, udstyret med kongelig myndighed, maatte den have en af sekretærene med sig. ¹⁰/₃ 1524 anmoder Lage Urne, Mogens Gøye, Anders Bille og Oluf Nielsen saaledes kongen om at sende kansleren Klaus Gjordsen til dem med det kongelige indsegl; thi de vidste ikke, hvor nødvendigt det kunde blive at bruge det til Sverige, Gotland og de vendiske stæder »... eller om noget her forinden i riget paakommer, der vi kunde ramme og vide eders naades og rigets gavn og velfærd ...«¹. 1531 siges det, at kongen har sendt sin sekretær Johan Friis med Danmarks rigens raad til København med hans naades signet, hvormed de breve skulde forsegles, som raadet syntes var nødvendigt², og samme aar beder Anders Glob kongen om at faa en af sekretærene sendt til sig med det kongelige indsegl, da der løber meget til at »forskrive paa eders naades gavn og behov ...«³. Da der i 1532 blev sendt en rigsraadskommission til Norge, fulgte Jesper Brochmand med, han havde det kongelige signet i varetægt og fuldmagt til at skrive og besegele under kongens navn⁴.

Det maa saaledes anses for bevist, at embedsmændene eller rigsraadet har kunnet befale kancelliet eller den enkelte kancellisekretær at udstede fuldt gyldige kongebreve. En anden ting er, om de for at kunne gøre dette har behøvet en kongelig fuldmagt; rigsraaderne, der i 1532 sendtes til Norge, havde en saadan, og rigsraaderne i 1524 har vel ogsaa haft det; i det ovenfor nævnte brev omtaler de »eders naades befaling, eders naade har os givet

¹ Indk. breve til Danske kanc. 1524 ¹⁰/₃.

² Nye danske magazin VI 123.

³ Danske kanc. B I 1 b. Breve til kongen og kansleren fra rentemesteren; brevet er udateret, men maa være skrevet 1531; sammenlign Scand. 1933. 264, note 1.

⁴ Diplomatarium Norvegicum V 795 f. og XV 513 ff.

og betroet i eders naades fraværelse«. Mere tvivlsomt er det, om det samme gælder i de tilfælde, hvor en enkelt mand har givet en ordre til kancelliet, men i hvert tilfælde har han, som det fremgaar af det nævnte brev af $3/10$ 1523, været ansvarlig overfor kongen. Spørgsmaalet lader sig dog næppe fuldt opklare med det ringe materiale, vi har, især da vi mangler kendskab til bestallinger for kansleren eller de højere kancelliembedsmænd.

Under alle omstændigheder maa begrebet relator revideres: det maa betyde den mand, som har givet ordre til brevets udstedelse, enten denne ordre nu kom fra vedkommende selv eller fra kongen. At denne antagelse er rigtig, synes med al ønskelig evidens at fremgaa af følgende: $9/9$ 1523 udstedes et pantebrev til Oluf Nielsen; som relatorer opføres foruden Johan Oxe og Iver Reventlov seks danske rigsraader, idet der tilføjes »in absentia principis vdi leyerett in vigilia omnium sanctorum«. Selvom dette brev er noget uklart, idet den sidste dato ikke kan bringes i overensstemmelse med udstedelsesdatoen, synes det i hvert fald sikkert, at der ikke er tale om nogen kongelig befaling, hvilket ogsaa bekræftes derved, at kongen senere forhøjede pantet med 100 mark og 100 gylden. Kongen har altsaa, da han hørte om brevet, fundet, at rigsraaderne havde ladet Oluf Nielsen slippe for let, og fordret en større pantesum¹.

Kancelliet opholdt sig ikke altid hos kongen. Saaledes er det i begyndelsen af 1525 i Kolding, hvor Klaus Gjordsen skulde modtage den store landehjælp. Ønskede kongen under saadanne forhold et brev udstedt af kancelliet, maatte han give kansleren ordre dertil enten ved bud eller skrivelse, og der er bevaret flere saadanne skrivelser, f. eks. om at udstede breve til Jylland og smaalandene og om udstedelse af et dombrev². Ved flere af de i Kolding udstedte kvitteringer nævnes Klaus Gjordsen som relator³, uden at det omtales, at der til grund for kvitteringen

¹ Frederik I's danske registoranter 22.

² Missive 1525 $10/1$, $12/2$ og $22/2$. Danske kanc. B I 1b. Breve fra kongen til kancelliet . . . II 6, 10 og 11, sammenlign ogsaa Frederik I's danske registoranter 64, hvor et brev er udstedt »ex commissione literaria dni. regis«.

³ F. eks. Danske magazin 4. R. II 36.

laa noget kongeligt mandat; det vilde jo ogsaa være en noget indviklet fremgangsmaade, hvis Klaus Gjordsen først skulde modtage pengene i Kolding, meddele kongen dette og af denne faa ordre til at udstede kvittering paa beløbet. Han har selvfølgelig paa egen haand og i kongens navn udfærdiget kvitteringerne. I andre tilfælde har han givet det underordnede kancellipersonale ordre dertil, og er optraadt som relator.

Naar det saaledes maa anses for bevist, at andre end kongen kan give ordre til udstedelsen af et brev, og at relator ikke blot kan bruges om den, der overbringer kongens ordre til udfærdigelsen, men ogsaa om den, der selv giver en saadan ordre, frembyder der sig to muligheder med hensyn til den rette forstaaelse af relatorbetegnelsen i brevet af $3/8$ 1524. Danmarks rigens raad kan have overbragt kancelliet kongens ordre og derigennem indirekte anerkendt, at brevets udstedelse havde deres fuldkomne billigelse, hvad der paa en vis maade svarer til, at det i nogle tilfælde, som f. eks. i brevet af $16/10$ 1528 om jagt, hedder: »Dns. rex per se in presentia consiliariorum regni Dacie«, i et forleningsbrev af $15/10$ 1528 »Dominus rex per se in præsentia consiliariorum Datiae et Norvegiae hic existentium« eller i brevet om Bornholm $23/8$ 1525 »Ad mandatum domini regis proprium de scitu consiliariorum«¹.

Denne forklaring er dog ikke fuldt tilfredsstillende; det vilde være underligt, at en hel forsamling mødte op for at overbringe en ordre. Har raadet ønsket at udtrykke den fulde anerkendelse af kongens ordre, skulde man vente, at der var blevet benyttet en af de formler, som ellers almindeligvis brugtes i saadanne tilfælde.

Mere mening i relatorangivelsen bliver der, hvis det er rigsraadet som saadant, der har givet ordre til at udstede brevet. Kancelliembedsmanden, der har udfærdiget det, har i saa fald anført hele raadet som relator for at vise, hvilken myndighed der stod bagved, men hele raadet behøver selvfølgelig ikke af den grund at have givet møde i kancelliet. At der i selve brevet siges:

¹ Frederik I's danske registranter 185 og 78. Norske rigsregistranter I 15, jvf. smstds. p. 10.

»Tha effther vort elskelige Danmarcks riigens raads raadt, som her nuv tiilstede ær, viille vii yeke tilstedhe, at saadan forfølling eller delemall schall thennem offuergaa . . . .«, er intet bevis derimod. Naar brevet officielt er udstedt af kongen, kan rigsraadets medvirken, bortset fra relatorangivelsen, kun udtrykkes paa denne maade. Som det fremgaar af de anførte eksempler, var det sædvanligvis kun, naar kongen ikke var til stede, at rigsraadet eller andre kunde gribe ind. Men kong Frederik maa $\frac{3}{8}$ have været til stede i Roskilde, da haandfæstningen er udstedt denne dag. Hvorfor er initiativet da ikke kommet fra ham?

For at kunne besvare dette spørgsmaal er det nødvendigt at klarlægge den politiske tilstand: Kongens stilling endnu temmelig svag, adelen almægtig og ivrig efter økonomisk, socialt og politisk at udnytte den vundne fordel. Almuen, især bønderne, i gærende uro; alle de fordele, de havde vundet under Kristian II, tabte, de for dem gunstige love ophævede, vornedskabet atter indført, og desuden nye, tunge skatter og paalæg. Vore efterretninger om datiden er forholdsvis ringe, men dog hører vi hist og her om begivenheder, der i et kort glimt belyser stemningen i landet¹.

Vanskeligheden for kongens politik, som under disse omstændigheder gik ud paa at dæmpe uroen, kom fra den menige adel, som uden at kende forholdene til bunds krævede det fulde udbytte af de vundne fordele. Da forordningen fratog adelen enkelt af disse, maatte man paa forhaand vente, at udstedelsen vilde vække den største uvilje. Naar det er rigsraadet, som har givet ordre til udstedelsen, maa det ses som et bevis paa, at dette, eller i hvert fald den besindige del deraf — folk som Mogens Gøye og Ove Bille — har forstaaet, at man paa dette punkt maatte give efter over for bønderne — i hvert tilfælde foreløbigt. De har indset, at opportunistisk politik i øjeblikket gavnede dem mest, og de har haft magt som hensigt. Ved at gribe ind, om end paa en noget usædvanlig maade, som lovgivere er de med

¹ Se nærmere herom i Allen: De tre nordiske rigers historie IV 2. afd. 75 ff.; Johan Oxes privatarkiv paa papir 1524 $\frac{27}{4}$ om affæren ved Horslunde.

hele deres mægtige autoritet gaaet ind for kong Frederiks politik.

Vi kan ikke paa grundlag af det foreliggende materiale afgøre, om denne forklaring er den rigtige; andet end hypotese er og kan det ikke blive. Men enten relationen nu betyder, at rigsraadet selv har givet ordre til brevets udstedelse eller kun, at rigsraadet fuldt ud har været enig med kongen om udstedelsen af forordningen, saa laa det i kongens, og dermed kancelliets, interesse at faa dette fastslaaet i selve brevet. Enhver, der var inde i datidens administrationsforhold, vilde forstaa, hvad denne relation betød. Adelen vilde være mere tilbøjelig til at lyde brevet, naar det skyldtes deres egen repræsentation, deres egne klassefæller.

II.

Christian II's Vinterfelttog i Vigen 1532.

AF

GOTTFRIED WENTZ

Faa Afsnit af Nordens Historie er i Stand til at fængsle Historikeren som den sidste Unionskonges Liv og Skæbne¹. Navnlig hans Forsøg paa over Norge at tilbageerobre sine tabte Riger staar for os i et Skær af Eventyrets Romantik². Det var et vovelig Foretagende, der ikke alene skulde ende med at kuld-kaste hans dristige Planer, men blive Begyndelsen til det livs-varige Fangenskab, som skyldtes Modstandernes Tillidsbrud³.

¹ Bricka i sin Anmeldelse af Heises Disputats om Christian II i Norge (Hist. Tidsskr. 4. R. VII 115).

² Sml. den populære malende Fremstilling hos L. Daae: Historiske Skildringer. Udg. af Selsk. f. Folkeoplysningens Fremme (Kria. 1873) 81—117.

³ Ved Overenskomst af 2. Juli 1532 mellem Kong Christian og Anfø-